

تحلیلی بر جایگاه استراتژی بانکداری سبز در توسعه پایدار اقتصادی

سمانه عابدی^{*۱}

*۱ - دانشکده اقتصاد، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران.

تاریخ دریافت: خرداد ۱۳۹۸ تاریخ پذیرش: شهریور ۱۳۹۸

چکیده

بانکداری سبز به مفهوم گسترش فراگیر استراتژی‌های بانکداری است که منجر به توسعه پایدار اقتصادی می‌شود. بر این اساس استراتژی‌ها بانکداری سبز شامل مجموعه‌ای از عملیات‌ها و دستورالعمل‌هایی است که بانک را از نظر اقتصادی، محیط زیست و اجتماعی پایدار می‌سازد و دارای رویکردی دو جانبه است. به طوری که در مراحل اولیه، بانک‌ها برای به حداقل رساندن اثرات کربن در فعالیت‌های بانکی، بر روی انتقال سبز عملیات داخلی بانک از جمله استفاده از انرژی‌های تجدیدپذیر، اتوماسیون و اقدامات دیگر تمرکز دارند. سپس در گام دوم، روش‌های تأمین مالی سازگار با محیط‌زیست را اتخاذ می‌نمایند و ریسک‌های محیط‌زیستی پروژه خود را قبل از اتخاذ تصمیمات مالی، کاهش می‌دهند. بنابراین بکارگیری استراتژی‌های سبز در بانک، نه تنها برای محیط‌زیست سودمند است بلکه مزایای متعددی از جمله کاهش ریسک اعتباری، کاهش هزینه‌های بانک و افزایش شهرت بانک به عنوان یک سازمان حامی محیط‌زیست را نیز، به همراه دارد. بر این اساس، رواج بانکداری سبز، وضعیت برنده- برنده بانک‌ها، صنایع و جامعه را نشان می‌دهد که در نهایت به توسعه پایدار کمک می‌نماید. لذا در مطالعه حاضر با استفاده از روش اسنادی و مروری، ضمن بررسی مفاهیم مربوط به بانکداری سبز، تجربه برخی از کشورها در رابطه با بانکداری سبز در دستیابی به توسعه پایدار، مراحل اجرایی نمودن بانکداری سبز و استراتژی‌های مربوط به آن، مورد بحث قرار گرفته است.

واژه‌های کلیدی: بانکداری سبز، محیط‌زیست، توسعه پایدار، ریسک اعتباری و اقتصاد سبز

مقدمه

در طول قرن گذشته، جهان به یک الگوی رشد اقتصادی ناپایدار دست یافته است. بنابراین در سطح جهانی، توجه به چالش‌های اجتماعی، اقتصادی و محیط زیستی مربوط به توسعه پایدار از اهمیت خاصی برخوردار است. از جمله این چالش‌ها می‌توان به تغییر اقلیم، امنیت غذایی جمعیت رو به رشد، نرخ بالای فقر و تخریب محیط زیست، اشاره نمود (Musvoto et al., 2015). امروزه، تمام بخش‌های درگیر در اقتصاد جهانی با چالش بزرگ مقابله با مشکلات محیط‌زیستی و اثرات مرتبط با آن روبرو است. در این خصوص نه تنها شرکت‌های فعال در حوزه کسب و کار اهمیت محیط‌زیست را درک کرده‌اند بلکه میزان آگاهی مصرف‌کنندگان و عموم مردم نیز در این زمینه، افزایش یافته است. با توجه به تمام این دلایل، سازمان‌ها به اصلاح فعالیت‌ها و استراتژی‌های خود با رویکرد اطمینان از حفاظت منابع طبیعی و محیط‌زیست پرداخته‌اند. در این زمینه سازمان‌های مالی و به ویژه بانک‌ها می‌توانند نقش مهمی در ترویج توسعه پایدار برای محیط‌زیست بازی نمایند. توسعه پایدار یکی از مهم‌ترین عوامل هدایت‌کننده روند استراتژی‌های کسب و کار است (Tara et al., 2015). کمیسیون جهانی محیط‌زیست، توسعه پایدار را توسعه‌ای که نیازهای زمان حال را برآورده سازد، بدون آنکه توانایی نسل‌های آینده را در برآورده‌سازی نیازهایشان به خطر اندازد، تعریف کرده است. در این میان یکی از محورهای اصلی توسعه پایدار، توجه به ملاحظات محیط‌زیستی در اقتصاد است که در چارچوب مفاهیم اقتصاد سبز مطرح می‌گردد (بی نام، ۱۳۹۴). بر اساس تعریف برنامه محیط زیست سازمان ملل متحد (UNEP)، اقتصاد سبز الگویی است که به افزایش رفاه انسان و برابری اجتماعی منجر شده و خطرات محیط‌زیستی و کمبود اکولوژیکی را به طور چشمگیری کاهش می‌دهد. به عبارتی دیگر اقتصاد سبز، اقتصادی است که در سایه آن زندگی انسان‌ها پیش رفته و عدالت اجتماعی پدید می‌آید در حالی که در آن، خطرها و آسیب‌های زیست‌محیطی در کمترین میزان ممکن است. هم‌چنین بر اساس تعریف گزارش بانک جهانی، اقتصاد سبز

به عنوان رشدی است که در استفاده از منابع طبیعی، به حداقل رساندن اثرات آلودگی و محیط‌زیستی، انعطاف پذیری آن برای مواجهه با خطرات طبیعی و نقش مدیریت محیط‌زیست و سرمایه طبیعی در جلوگیری از حوادث فیزیکی، اثر بخش می‌باشد. بنابراین اصطلاح "سبز" بر روی ملاحظات محیط‌زیستی، حفاظت از زمین و اکوسیستم‌های آن تمرکز دارد. واژه سبز در حال تبدیل شدن به نمادی از آگاهی در ارتباط با سازگاری با محیط‌زیست در جهان است. اقتصاد سبز در ساده‌ترین بیان، کم کربن، با منابع کارآمد و از لحاظ اجتماعی فراگیر است. در یک اقتصاد سبز، رشد درآمد و اشتغال توسط سرمایه‌گذاری‌های عمومی و خصوصی محقق می‌شود که منجر به کاهش انتشار کربن و آلودگی، افزایش بهره‌وری منابع، جلوگیری از نابودی تنوع زیستی و خدمات اکوسیستم خواهد شد (Afgan, 2015). به منظور تحقق اقتصاد سبز، سیاست‌های راهبردی متفاوتی پیشنهاد شده است که می‌توان آن را در چهار بند ذیل ارائه نمود (بی نام، ۱۳۹۴).

الف) تنظیم چارچوب قانونی که شامل گسترش و تشویق سرمایه‌گذاری سبز، محافظت از دارایی‌های محیط‌زیستی و تعریف استانداردهای لازم برای تولید و مصرف پایدار می‌باشد.

ب) حفاظت و سرمایه‌گذاری در سرمایه‌های طبیعی که از طریق لحاظ سرمایه‌های طبیعی در حساب‌های ملی، امکان‌پذیر است.

ج) حمایت از فناوری‌های با انتشار پایین کربن و نوآوری‌های سبز از طریق سرمایه‌گذاری مستقیم، مشوق-های مالیاتی و سایر ابزار ممکن.

د) سرمایه‌گذاری در مهارت آموزی نیروی کار برای حرکت به سمت اشتغال سبز

بنابراین تغییر جهت به سوی اقتصاد سبز نیازمند تغییر در تمام بخش‌های اقتصاد است. اما لازم به ذکر است، برای این‌که همه بخش‌ها از اقتصاد سبز پشتیبانی کنند، لازم است ابتدا اساس عملکرد آن بخش، درک شود. این درک برای تضمین این‌که بخش به شیوه‌ای سازگار با اصول و اهداف اقتصاد سبز عمل می‌کند، ضروری است (Musvoto

منابع طبیعی تجدیدپذیر، حداقل سازی ضایعات، اجتناب از ایجاد آلودگی، لحاظ بهداشت و ایمنی شغلی، استفاده بهینه از انرژی و بسیاری از موارد مشابه اشاره نمود. علاوه بر آن، نظارت بانکها در انطباق هنجارهای محیطزیستی و معیارهای توسعه پایدار در رابطه با پیاده سازی پروژه های تأمین مالی شده توسط بانک، حایز اهمیت است (Tara et al., 2015).

بنابراین، نگرانی برای پایداری محیطزیست توسط بانکها، منجر به ایجاد مفهوم بانکداری سبز شده است. بانکداری سبز راهی برای وارد کردن مفاهیم سبز به بانکداری، جهت رشد پایدار اقتصادی است. بنابراین بانکداری سبز شکلی از بانکداری است که در آن اثرات اجتماعی و زیست محیطی نیز در نظر گرفته می شود. به بیان دیگر، بانک سبز مانند یک بانک معمولی است که در آن همه عوامل اجتماعی و محیطزیستی با هدف حفظ منابع طبیعی و حفاظت از محیطزیست در نظر گرفته شده است. در نتیجه بانکداری سبز شامل یک رویکرد دو جانبه است. که در مرحله اول بر انتقال سبز عملیات داخلی بانک، تمرکز دارد. به این معنی که همه بانکها باید راههای مناسب استفاده از انرژی های تجدیدپذیر، اتوماسیون و اقدامات دیگر برای به حداقل رساندن اثرات کربن از فعالیت های بانکی را فراگیرند. در مرحله دوم همه بانکها باید روش های تأمین مالی سازگار با محیطزیست را اتخاذ نمایند و ریسک های محیطزیستی پروژه خود را قبل از اتخاذ تصمیمات مالی، کاهش دهند (Afgan, 2015).

در مجموع، تغییر سریع و بیش از حد آب و هوا باعث تغییر اکوسیستم در بسیاری از مناطق جهان شده است که این تغییرات تأثیر مستقیمی بر روی تنوع زیستی، کشاورزی، جنگلداری، افزایش بیابانها، از دست رفتن منابع آب و سلامت انسانها دارد. به دلیل الگوی تغییرات غیرمعمول آب و هوا، افزایش گازهای گلخانه ای، کاهش کیفیتها و دیگر مسایل مشابه، جامعه جهانی خواستار آن است که کسب و کارها به مسؤولیت خود در حفظ زمین توجه نمایند. در این راستا بانکداری سبز به عنوان روشی برای ترویج شیوه های سازگار با محیطزیست و کاهش رد پای

(et al., 2015). از جمله مشترک ترین مبانی اقتصاد سبز که توسط دپارتمان اقتصاد و امور اجتماعی سازمان ملل تدوین شده به شرح زیر می باشد (WCED, 2013).

الف) اقتصاد سبز از نظر منبع و انرژی کارآمد است و مشاغل سبز ایجاد می نماید.

ب) در اقتصاد سبز مدیریت و نقش قوانین اصلاح شده و از تصمیم گیری یکپارچه استفاده می شود.

ج) اقتصاد سبز از تنوع زیستی و اکوسیستمها حفاظت کرده و اثرات خارجی را درونزا می نماید.

د) اقتصاد سبز به عنوان وسیله ای برای دستیابی به توسعه پایدار باعث کاهش فقر، رفاه، سرزندگی، حمایت اجتماعی و دسترسی به خدمات ضروری می شود.

بنابراین این اصول نشان می دهند که تمرکز اقتصاد سبز تنها متکی بر پیوند بین اقتصاد و محیطزیست نمی باشد.

بلکه این اصول بر ابعاد اجتماعی نیز به اندازه اقتصادی و محیطزیستی توسعه پایدار تأکید می کنند (Musvoto et al., 2015).

لذا تحقق اقتصاد سبزی بدون مشارکت همه فعالان در عرصه اقتصادی و اجتماعی، ممکن نخواهد شد.

بر این اساس، با توجه به نقشی که بانکها در ارائه تسهیلات به فعالان اقتصادی و پذیرش سپرده های آنها دارند،

می تواند فعالیت های سایر بازیگران شبکه اقتصادی را تحت تأثیر و به آن جهت بخشند. لذا بانکها به عنوان یکی از

مهم ترین مؤلفه های اقتصادی هر کشوری، می توانند نقش بسیار مهمی در توسعه پایدار با تبدیل شدن به یک محرک

قوی در این حوزه بازی نمایند.

بانکها از طریق تأمین مالی سازمانها به طور غیرمستقیم نقش عمده ای در تخریب محیطزیست توسط صنایع

مختلف دارند. این در حالی است که، بانکها می توانند فعالیت های خود را به شیوه ای منطقی بر کسب و کارهایی

متمرکز کنند که عملکرد این سازمانها در راستای کمک به محیطزیست و جامعه باشد. در این زمینه، بانکها

می توانند استراتژی های مختلفی را اتخاذ کنند که از طریق آن، ملاحظات محیطزیستی پروژهها را به خوبی بررسی

نمایند. در این زمینه می توان به اعطای مشوق به فعالیت های هم راستا با اصول توسعه پایدار، استفاده از

اگرچه بانکداری سبز در ایران مفهومی جدید است، اما بانکداری الکترونیک به عنوان یکی از ابعاد بانکداری سبز در کشور از پیشرفت‌های فراوانی برخوردار بوده است. هم‌چنین از آن‌جا که در تولید حساب‌های ملی سبز، هزینه‌های محیط‌زیستی از معیارهای رایج تولید ملی کسر می‌شود، با کاهش این هزینه‌ها به عنوان نتیجه‌ای از گسترش کمی و کیفی عملکرد بانکداری سبز، تولید ملی تعدیل شده به ازای هزینه‌های محیط‌زیستی افزایش خواهد یافت. هم‌چنین Rajesh and Dileep (۲۰۱۴) به بررسی نقش بانک در دستیابی به توسعه پایداری اقتصادی با استفاده از بانکداری سبز، پرداخته‌اند. مطالعه فوق بیانگر آن است که بانکداری سبز می‌تواند به رشد اقتصادی پایدار از طریق کاهش آلودگی و حفظ محیط‌زیست کمک نماید. هم‌چنین قبل از تصمیم‌گیری برای تأمین مالی پروژه‌ها، بانک‌ها باید مخاطرات زیست‌محیطی آن را مشاهده نمایند و اطمینان حاصل شود که بازیگران پروژه، اقدامات ایمنی محیط‌زیست از جمله امکانات بازیافت و کاهش انتشار گازهای آلاینده را در برنامه‌های خود، به کار گرفته باشند. علاوه بر آن، نتایج مطالعه نشان داد، تدوین چارچوبی از مشوق‌ها برای بانک‌های مسئولیت‌پذیر و هم‌چنین بازدارنده‌هایی برای بانک‌های آلاینده، یک عنصر ضروری برای توسعه بانکداری سبز است. Ullah (۲۰۱۰) راه‌های بانکداری سبز در حال اجرا، در بنگلادش را مورد بررسی قرار داده است. برای این منظور از تجزیه و تحلیل مقایسه‌ای میان بانک‌های تجاری، بانک‌های دولتی توسعه‌ای، بانک‌های تجاری عمومی و بانک‌های تجاری خارجی، استفاده کرده است. نتایج نشان داد تنها بانک‌های تجاری عمومی و خارجی به اتخاذ دستورالعمل‌های بانکداری سبز و تأمین مالی پروژه سبز، پرداختند. هم‌چنین Meena (۲۰۱۳)، نقش بانکداری سبز در هند را در دستیابی به توسعه پایدار، بررسی نمود. هدف از مطالعه وی ایجاد آگاهی و انتقال آموزش برای دستیابی به توسعه پایدار از طریق بانکداری سبز در میان گروه‌های هدف، می‌باشد. علاوه بر آن در مطالعه حاضر به بیان روش‌های مؤثر در بانکداری سبز پرداخته شده است. بر اساس مطالعه

کربن، از اهمیت خاصی برخوردار می‌باشند. بنابراین این مطالعه با هدف درک و توضیح فلسفه بانکداری سبز، به بیان نقش بانک‌ها در توسعه پایدار اقتصادی از طریق فعالیت‌های بانکداری سبز، انجام شده است. در این مقاله تلاش شده است تا ضمن آشنایی با مفاهیم بانکداری سبز به بیان تجربه کشورها در این زمینه و روند اتخاذ سیاست‌های بانکداری سبز جهت دستیابی به اقتصاد سبز، پرداخته شود.

مبانی نظری و پیشینه تحقیق

در این بخش ضمن مروری بر ادبیات موضوع، به بررسی اثرات محیط‌زیستی بانک، تاریخچه بانکداری سبز، پیامدها، ابزار و محصولات بانکداری سبز پرداخته شده است. در زمینه بانکداری سبز، مطالعات معدودی انجام شده است. شاهیندرزاده و همکاران (۱۳۹۴) در مطالعه‌ای به تبیین مدلی برای شناسایی ابعاد عملکردی در بانکداری سبز پرداخته است. نتایج مطالعه نشان داد، بانکداری خرد از بیشترین اهمیت در بین ابعاد عملکردی بانکداری سبز برخوردار می‌باشد. به طوری که زمانی که حجم چنین مبادلاتی زیاد باشد، ارزش قابل توجهی ایجاد می‌شود که این ارزش‌ها در حفظ و نگهداری منابع طبیعی بسیار اثرگذارند. علاوه بر آن، کاظم نژاد و استوار (۱۳۹۳)، بخشی و فلاحی (۱۳۹۴)، حمیدی و جوانمرد (۱۳۹۴)، ملک زاده نیلی و جعفرپور گلرودباری (۱۳۹۵) و مقدسی نیا (۱۳۹۵)، بررسی ابعاد بانکداری سبز و مفاهیم توسعه پایدار، پرداختند. هم‌چنین نتایج مطالعات حاکی از آن است که ظهور فن‌آوری‌های نوین و ایجاد زمینه‌های مناسب ارتقای فن‌آوری به ویژه در صنعت بانکداری با اتکا به خدمات و زیرساخت‌های الکترونیکی و بهره‌برداری از این تجهیزات و به کارگیری منابع در جهت گسترش فعالیت‌های سبز جزء استراتژی‌های نوین سیستم بانکی است. جعفری و کاظمی (۱۳۹۶) نیز مفاهیم، روش‌ها، فرصت‌ها، مزایا و چالش‌های بانکداری سبز در ایران را مورد بررسی قرار دادند. بر اساس یافته‌های پژوهش، بانک‌های ایران در مقایسه با اقدامات بانک‌های مشابه در کشورهای پیشرفته در زمینه بانکداری سبز، هنوز در ابتدای راه هستند. اما لازم به ذکر است،

فوق، جهت پایداری بانکداری، لازم است تا بدون هیچ تأخیری بانک‌های هند، به اتخاذ بانکداری سبز به عنوان یک الگوی کسب و کار بپردازند. در مطالعات Rahman و همکاران (۲۰۱۳)، Dialysa (۲۰۱۵)، Khan (۲۰۱۳) نیز، رابطه میان بانکداری سبز و پایداری، مورد بررسی قرار گرفته است. علاوه بر آن مراحل، منافع و آینده بانکداری سبز و همچنین دستورالعمل‌های بانکداری سبز و حفاظت از محیط‌زیست، مورد بحث قرار گرفته است. نتایج مطالعات حاکی از آن است که در اقتصادهای در حال ظهور، برای بانک‌ها سرعت بخشیدن به نرخ رشد اقتصادی بسیار مهم است. لذا در این زمینه مفهوم بانکداری سبز، به عنوان راهی مبتکرانه در جهت پایداری آینده، پیشنهاد شده است.

اثرات محیط‌زیستی بانک‌ها

اگر چه به نظر نمی‌رسد بانک‌ها اثر مستقیمی بر محیط زیست داشته باشند، اما واقعیت این است که با توجه به نقش بسیار حیاتی بانک‌ها در زمینه ارائه خدمات مالی، نمی‌توان از تأثیر تأمین مالی پروژه‌ها توسط بانک‌ها و اثرات آن بر محیط‌زیست صرف نظر نمود. از جمله اثرات محیط‌زیستی شامل اثرات داخلی و خارجی می‌باشد. اثرات داخلی بانک بخشی است که، با سرمایه‌گذاری در فن‌آوری‌ها می‌تواند بر محیط‌زیست و جامعه اثرگذار باشد. تأثیرات مستقیم بانک‌ها بر محیط‌زیست مربوط به عملیات داخلی آن‌ها است که می‌توان به مواردی مانند انتشار گازهای گلخانه‌ای، استفاده از انرژی برق، استفاده از رایانه و دستگاه‌های خودپرداز، مصرف آب، دفع زباله و غیره اشاره نمود. اغلب این موارد تأثیر مستقیم بر مصرف انرژی دارند. اگرچه دفع زباله و کاغذ بانک‌ها، تأثیر نسبتاً کمتری بر محیط‌زیست دارد، اما از آن‌جا که فعالیت سیستم بانکی گسترده است، در کل نمی‌توان این تأثیر بر محیط‌زیست را نادیده گرفت.

اثرات خارجی محیط‌زیستی نیز، به خدمات و عملکرد مشتریان بانک‌ها مربوط است. در مقایسه با سایر بخش‌های فعال در اقتصاد، موضوع بانک‌ها کمی متفاوت است. محصولات بانک‌ها به لحاظ محیط‌زیستی خطرناک نیستند، اما مشتریانی که از خدمات بانکی استفاده

می‌کنند، می‌توانند تأثیر منفی بر محیط‌زیست داشته باشند. بنابراین علیرغم آن که فعالیت‌های بانک می‌تواند برای محیط‌زیست خطرناک نباشد، اما محصولات تولید شده توسط مشتریان بانک‌ها می‌تواند خطری برای محیط زیست تلقی شود. خطرات محیط‌زیستی بانک‌ها می‌تواند ضررهایی را برای بانک در پی داشته باشد. بانک‌ها ممکن است پول خود را برای تأمین مالی مشتریان خود استفاده کنند و بنابراین آن‌ها همواره با این ریسک اعتباری روبرو هستند. در این خصوص سهل‌انگاری در توجه به فاکتورهای پایداری می‌تواند موجب افزایش ریسک بانک‌ها در اعطای وام شود (Tara et al., 2015). لذا به طور کلی شکست مدل‌های تأمین مالی بانک‌ها در ترکیب با معیارهای محیط‌زیستی ممکن است به سه نوع ریسک اعتباری، ریسک قانونی و ریسک شهرت منجر شود. ریسک اعتباری ممکن است در صورت در نظر نگرفتن تعهدات وام‌گیرندگان در زمان تصویب پروژه به وجود آید. در چنین حالتی افزایش هزینه‌های مطابق با استانداردهای اجباری، ممکن است به شدت مانع جریان نقدی و سودآوری وام‌گیرنده و در نتیجه کاهش توانایی او در بازپرداخت وام شود. بنابراین اگر تغییرات قوانین محیط‌زیستی بر روی سوددهی و ظرفیت‌های باز پرداخت تأثیر بگذارد، ریسک اعتباری پدیدار می‌شود. برای مثال بعضی از کسب و کارها یا تکنولوژی‌ها ممکن است بعد از مقررات نظارتی جدید غیر عملی شوند و امکان تأمین سرمایه برای انتقال به کسب و کارها و تکنولوژی‌های مجاز وجود نداشته باشد. لذا بانک‌ها باید برای تغییرات احتمالی در مقررات محیطی و برای اقدامات سختگیرانه نسبت به ظرفیت بازپرداخت وام‌گیرندگان آمادگی لازم را داشته باشند. ریسک قانونی نیز از این مسأله ناشی می‌شود که گاهی اوقات بانک‌ها برای بازپس‌گیری تسهیلات ارائه شده، دارایی‌های را ضبط می‌کنند که این منجر به تولید آلودگی می‌شود. برای نمونه شرکتی که زمینه فعالیت آن اکتشاف و استخراج است، از لحاظ قانونی موظف است منطقه‌ای را که دچار آسیب و خسارت کرده سر و سامان بدهد در غیر این صورت ساکنان آن مناطق برای احیای اکوسیستم و رسیدن به محیط قبلی

جمله اعطای وام، تأمین مالی و فرآیندهای سرمایه‌گذاری، تلاش می‌کنند. در این راستا، قانونگذاران بانک‌ها مسؤولیت دارند که یک دستورالعمل نظارتی به بانک‌ها ارائه نمایند تا پایداری را در همه فاکتورها مانند اعطای وام، تأمین مالی و فرآیندهای سرمایه‌گذاری ادغام کنند (Afgan, 2015). بنابراین، ریسک اعطای وام به شرکت‌هایی که فعالیت‌هایشان منطبق بر توسعه پایدار نیست، بالا است. لذا، علاوه بر مسؤولیت اجتماعی خود بانک‌ها در عملیات داخلی، بیشترین ریسک‌ها مربوط به اعطای وام از طریق بانک به مشتریان است که تقسیم‌بندی آن در جدول ۱ ارائه شده است.

با شرکت وارد چالش قانونی می‌شوند. در سال‌های اخیر ریسک شهرت زمینه اصلی نگرانی را برای بانک‌ها فراهم کرده و علت آن می‌تواند این مسأله باشد که گروه‌های حامی حقوق بشر و محیط‌زیست در رابطه با شیوه‌های غیراخلاقی و اصولی بنگاه‌ها و پروژه‌ها، به شکل فعال‌تری عمل می‌کنند. بانک‌ها اگر درگیر پروژه‌هایی مخرب محیط زیست شوند، به طور قطع شهرت و اعتبارشان را از دست خواهند داد. لذا طرفداران پایداری و مسائل محیط‌زیستی مدافع این هستند که مقررات مالی باید بخش بانکداری را به سوی بانکداری سبز هدایت کند. در این زمینه مقررات مدیریت ریسک باید اطمینان حاصل کنند که بانک برای به حداقل رساندن ریسک‌های پایداری در همه زمینه از

جدول ۱- انواع ریسک‌های مربوط به اعطای وام از طریق بانک به مشتریان

عنوان ریسک	پیامد
ریسک وام دادن به سازمان‌های بدهکار	اگر بدهکاران بانکی، قوانین محیط‌زیستی را نقض کنند، مجبور به پرداخت هزینه‌های اضافی برای جبران خسارت‌های محیط‌زیستی هستند. این بار اضافی پرداخت، باعث می‌شود مشتریان بانک از لحاظ مالی ضعیف‌تر شوند. در نتیجه آن، قدرت بازپرداخت وام به بانک کاهش می‌یابد.
ریسک کاهش ارزش وثیقه	در صورتی که بانک، ملکی را به عنوان وثیقه قبول کرده باشد، چنان‌چه سازمان وام‌گیرنده ناقض قوانین محیط‌زیستی باشد و مجبور به پرداخت خسارت گردد، ارزش وثیقه کاهش می‌یابد. این کاهش ارزش وثیقه، خطر عدم بازپرداخت مقدار مورد انتظار را افزایش می‌دهد.
ریسک تغییر وضعیت در بازار با توجه به نگرانی‌های زیست‌محیطی	با توجه به افزایش نگرانی‌های محیط‌زیستی در میان مشتریان و وضع مقررات سخت محیط‌زیستی، بقای سازمان در بازار بدون در نظر گرفتن ملاحظات محیط‌زیستی در حال حاضر بسیار دشوار است. بنابراین تغییر نگرش نسبت به مسایل محیط‌زیست می‌تواند بقا در بازار را برای بدهکاران ناقض قوانین محیط‌زیستی سخت نماید و در نتیجه آن‌ها توانایی بازپرداخت مبلغ وام به بانک را نداشته باشند.
تهدید وجهه اجتماعی بانک	نقض قوانین محیط‌زیستی توسط مشتریان بانک‌ها، ممکن است اعتبار بانک‌های وام‌دهنده را کاهش دهد. چنان‌چه بانک‌ها مسؤولیت اجتماعی خود در برابر محیط‌زیست را انجام ندهند، اعتبار بانک در میان عموم از دست می‌رود و در نتیجه باعث کاهش شهرت و اعتبار بانک می‌گردد.

مأخذ: Weber et al., 1997; Weber et al., 2006

تاریخچه بانکداری سبز

بانکداری پایدار یکی از برنامه‌های محیط‌زیستی سازمان ملل متحد برای طرح‌های مالی است که بر اساس آن فرایندی است که در آن بانک‌ها تأثیر فعالیت‌های عملیاتی، محصولات و خدمات مختلف خود را برای رفع نیازهای فعلی و هم‌چنین نسل‌های آینده در نظر می‌گیرند (UNEPFI, 2007). طرح‌های مختلف بسیاری برای ترویج بانکداری پایدار در سراسر جهان در نظر گرفته شده است که پیشنهاد سرمایه‌گذاری برای طرح‌های دوستدار محیط زیست توسط سازمان ملل متحد (UNEPFI) در سال ۱۹۹۰ از جالب‌ترین آن‌ها بوده است. بیانیه سازمان ملل بیان می‌کند که بانک‌های مبتنی بر توسعه پایدار، اثرات خدمات خود را در رفع نیازهای فعلی و هم‌چنین حفظ منابع برای نسل‌های آینده در نظر می‌گیرند. توسعه پایدار در بخش بانکی اساساً به دو شکل می‌باشد. در مرحله اول، مسؤولیت‌های محیط‌زیستی و اجتماعی در عملیات روزمره بانک‌ها مانند استفاده عاقلانه از کاغذ، انرژی و حفاظت از منابع مد نظر قرار داده می‌شود و در مرحله دوم، پایداری در خدمات و استراتژی‌های بانک‌ها مانند اعطای وام سبز و غیره اعمال می‌شود (Tara et al., 2015).

بخش بانکی می‌تواند نقش واسطه‌ای بین توسعه اقتصادی و حفاظت از محیط‌زیست را از طریق ترویج سرمایه‌گذاری بر پروژه‌های مبتنی بر توسعه پایدار محیط‌زیست و در نظر گرفتن مسؤولیت اجتماعی، ایفا نماید. بانکداری سبز به طور رسمی در سال ۲۰۰۳ با توجه به آغاز مساله محافظت از محیط‌زیست آغاز شد. سپس اصول این سبک از بانکداری تصویب شده و ابتدا توسط برخی از بانک‌های پیشرو جهانی مانند شرکت سیتی گروپ (Citigroup)، بانک سلطنتی اسکاتلند (Royal Bank) و بانک وستپک (Westpac) به اجرا درآمد. در مارس ۲۰۰۹، کنگره کریس ون هولن (Chris Van Hollen) ایالات متحده آمریکا قانون بانکداری سبز را با هدف ایجاد یک بانک سبز تحت مالکیت دولت ایالات متحده مطرح نمود. پس از معرفی بانکداری سبز، تصمیم اولیه، به حداقل رساندن استفاده از کاغذ در تراکنش‌های بانکی بود. علت آن این بود که برای تأمین

کاغذهای مورد نیاز باید درختان زیادی به عنوان مواد خام تهیه کاغذ قطع می‌شدند و که در نتیجه آن قطع بی رویه درختان، کاهش اکسیژن و افزایش دی‌اکسیدکربن در لایه ازون را به همراه داشت (Lalon, 2015). بنابراین بانکداری سبز را می‌توان بانکداری دوستدار محیط‌زیست، بانکداری اخلاقی و یا بانکداری بر اساس توسعه پایدار نامید. در یک چشم‌انداز وسیع‌تر، بانکداری سبز شیوه‌ای از بانکداری است که با ارائه خدمات به مشتریان به آن‌ها کمک می‌کند تا در فعالیت‌های خود کمترین آسیب را به محیط‌زیست وارد نمایند. به عبارت دیگر بانکداری سبز مانند دیگر روش‌های بانکداری است، با این تفاوت که بر عوامل اجتماعی و حفاظت از منابع طبیعی تأکید دارد. ایجاد محیط‌های بانکی تمیز و بهداشتی، ساختمان‌های منطبق با اصول سبز، احیای جنگل‌ها، بانکداری آنلاین، مدیریت ضایعات، نصب و راه‌اندازی پنل‌های خورشیدی بر روی پشت بام بانک‌ها، استفاده از وسایل نقلیه عمومی، کاهش آلودگی صوتی با استفاده از وب کم برای ویدئو کنفرانس‌ها به جای جلسات فیزیکی، بیانیه‌های آنلاین و ایمیل اسناد به جای پست آن-ها، از جمله راهکارهای پیشنهادی در بانکداری سبز می‌باشد. هم‌چنین تأمین مالی پروژه‌های سبز مانند تولید بیوگازهای طبیعی، استفاده از انرژی‌های تجدیدپذیر، استفاده از کودهای گیاهی بیولوژیک، سایت دفع فاضلاب و دیگر پروژه‌های سبز، از دیگر فعالیت‌های بانک‌هایی می‌باشد که در کسب و کار خود شیوه بانکداری سبز را بکار بسته‌اند. بانکداری سبز متعهد به اقدامات پیشگیرانه برای حفاظت از محیط‌زیست و چالش تغییرات آب و هوایی از طریق تأمین مالی پروژه‌های مبتنی بر مصرف انرژی‌های تجدیدپذیر و مدیریت منابع غیر قابل تجدید، منابع انسانی و منابع طبیعی می‌باشد (Lalon, 2015; Tara et al., 2015). لازم به ذکر است به منظور ترویج کاهش انتشار آلودگی‌های محیط‌زیستی، بانک‌ها در سیستم سبز، باید در تأمین مالی پروژه‌ها و فناوری‌های جدید، به دوستدار محیط‌زیست بودن این فناوری‌ها توجه داشته باشند. زیرا هدف بانکداری سبز بهبود فرآیندها و تکنولوژی‌ها همراه با ایجاد عادات محیط‌زیست دوستانه در مشتریان بانکی است

مقیاس بزرگ، جامعه را تهدید می‌کنند. برای نمونه، سرمایه‌گذاری در بنگاه‌هایی که منجر به آلودگی محیط زیست و آب و هوا می‌شوند نه تنها باعث افزایش هزینه‌های عملیاتی‌شان خواهند شد، بلکه ممکن است توان بازپرداخت وام سایر بنگاه‌های منطقه را نیز کاهش دهد. برای این منظور، قانون‌گذاران در حوزه بانک، مسؤلیت ارائه یک دستورالعمل نظارتی به بانک‌ها را جهت لحاظ پایداری در همه فاکتورها مانند اعطای وام، تأمین مالی و فرآیندهای سرمایه‌گذاری، دارند. هم‌چنین تغییرات آب و هوایی اثر مستقیم بر روی تنوع زیستی، کشاورزی، جنگلداری، خشکی زمین، منابع آب و سلامت انسان دارد. به طوری که در حال حاضر این تغییرات، منجر به نامنظم شدن بارندگی‌های موسمی، آب شدن یخچال‌های طبیعی، کاهش محصولات کشاورزی و غیره شده است. در این زمینه نیز بانکداری سبز به‌عنوان یک جز کلیدی از تلاش‌های بین‌المللی برای انتقال به منابع کارآمد و منابع کم کربن به شمار می‌رود. علاوه بر آن در نتیجه هزینه‌های بالای انرژی، کسب و کارها ناچارند که هزینه‌های بالای خود را به خریداران انتقال دهند که در نتیجه آن، افزایش تورم ایجاد خواهد شد. این در حالی است که شبکه‌هایی از مؤسسات مالی و ارتباط آن‌ها با سرمایه‌گذاران و ذینفعان بالقوه، آن‌ها را در موقعیتی برای به دست آوردن بازار بالقوه بزرگ انرژی و راه‌حل‌های مربوط به انرژی‌های پایدار قرار داده است. ترویج بانکداری سبز، بانک‌ها را به بررسی گزینه‌های موجود، انجام تحقیقات برای ارزیابی بازار انرژی تجدیدپذیر، بهره‌وری انرژی و توسعه محصولات سفارشی، تشویق می‌کند. تأکید بر طرح‌های بانکی سبز نیز بانک‌ها را تشویق به ترکیب خاص انرژی پایدار و تأمین مالی سبز به‌عنوان یک جزء در پرتفوی منابع مالی آن‌ها می‌نماید. هم‌چنین از جمله مزایای اقتصادی آن، مربوط به استفاده از فناوری‌های انرژی کارآمد (تجدید پذیر) و بانکداری بدون کاغذ، است که انتظار می‌رود بر اساس آن، هزینه عملیات کسب و کار بانک‌ها کاهش یابد. پیشرفت‌های تکنولوژیک در سیستم‌های IT، بهره‌وری کارکنان را افزایش داده هم‌چنین موجب کاهش هزینه بانک‌ها شود. در یک محیط

تا بر اساس توسعه پایدار در عملیات خود و ارائه محصولات و خدمات مختلف فعلی، منافع نسل آینده را نیز در نظر گیرد. از جمله سازمان‌های ترویج دهند مفهوم توسعه پایدار و بانکداری سبز می‌توان به شرکت مالی بین‌المللی (International Finance Corporation) و کمیسیون محیط‌زیست سازمان ملل متحد - خدمات مالی (United Nations Environment Programme - Financial Initiatives)، اشاره نمود. سازمان IFC، عضو بانک جهانی است. این سازمان بودجه سرمایه‌گذاری‌های مختلف برای بخش خصوصی را تأمین می‌کند و خدمات مشاوره‌ای به کسب و کارهای مختلف خصوصی و دولتی ارائه می‌دهد. این سازمان ترویج‌دهنده اقتصاد مبتنی بر توسعه پایدار است. این سازمان، ترویج اقتصاد پایدار را از طریق فعالیت‌های مختلف مانند درآمدهای مالیاتی، ایجاد شغل، بهبود حاکمیت شرکتی و کارایی محیط‌زیستی را دنبال می‌کند. هم‌چنین کمیسیون محیط‌زیست سازمان ملل متحد - خدمات مالی سازمان UNEP در سال ۱۹۷۲ تأسیس شد. این سازمان به ترویج رویکرد حفاظت از محیط‌زیست و تسهیل استفاده عاقلانه از منابع محیط زیست برای ارتقاء توسعه پایدار در سراسر جهان می‌پردازد (UNEP FI, 2007).

دلایل حرکت به سمت بانکداری سبز

از جمله دلایل قانع‌کننده صنعت بانکداری برای حرکت به سمت بانکداری سبز عبارت از انطباق یافتن با مقررات، منافع اقتصادی و اجتناب از تبلیغات منفی گروه‌های اجتماعی می‌باشد. در زمینه چشم‌انداز قانونی به بانکداری سبز، سه دلیل عوامل ریسک سیستمی، تغییرات آب و هوایی و پایداری انرژی می‌تواند برای تشویق بانک‌ها به اجرای بانکداری سبز وجود داشته باشد. به طور کلی نهادهای مالی در رابطه با فعالیت‌های کسب و کار ناپایدار، با ریسک قانونی و اعتباری بالاتری مواجه می‌باشند که ممکن است منجر به افزایش ریسک سیستمیک در سیستم مالی آن‌ها شود. مؤسسات ملی و نهادهای استقراض ممکن است به طور مستقیم عواقب ریسک‌های محیط‌زیستی را متحمل نشوند، اما این ریسک‌ها ممکن است در نهایت منجر به بی‌ثباتی مالی آن‌ها شود، چرا که این خطرات در

بدون کاغذ، ذخیره‌سازی، حمل و نقل، بازاریابی و به اشتراک گذاری اسناد کاملاً کارآمد است که موجب افزایش سرعت، امنیت و صحت عملیات بانکی می‌شود (Afgan, 2015).

پیامدهای بانکداری سبز

بانکداری سبز دارای پیامدهای متعددی است که عبارتند از: (۱) بهبود کیفیت محیط‌زیست از طریق اتوماسیون و بانکداری آنلاین. (۲) بر امنیت اجتماعی از طریق کاهش اثرات منفی در جامعه تمرکز دارد. (۳) در تأمین مالی، اولویت با سرمایه‌گذاری‌هایی خواهد بود که ریسک‌های محیط‌زیستی را حداقل می‌نماید. (۴) توسعه پایدار و روش‌های سبز برای حفاظت از اهداف اجتماعی در صنعتی شدن مد نظر قرار داده می‌شود. (۵) منجر به تغییر نگرش مدیران، مشتریان و ایجاد تمایل در آن‌ها برای استفاده از شیوه‌های سبز می‌گردد. (۶) این روش فضای مطلوبی را در داخل و خارج از بانک‌ها ایجاد می‌کند. (۷) باعث کاهش هزینه و انرژی شده، در نتیجه صرفه‌جویی اقتصادی و افزایش تولید ناخالص داخلی یک کشور را به همراه خواهد داشت (Lalon, 2015).

بنابراین بانکداری سبز یک رویکرد مؤثر در حفاظت از منابع انرژی و حفاظت از محیط‌زیست می‌باشد. که در آن استفاده از کاغذ را تا سطح مطلوبی کاهش می‌دهد و این کار را با تمرکز بر معاملات الکترونیکی مانند استفاده از دستگاه خودپرداز، تلفن بانک، بانکداری آنلاین و دیگر روش‌ها، برای معاملات بانکی مختلف توسط مشتریان، انجام می‌دهد. بنابراین کاغذبازی کمتر به معنی قطع کمتر درختان است. معاملات الکترونیکی نه تنها به توسعه پایدار کمک می‌کنند بلکه تسهیل کننده خدمات بانکی برای مشتریان و همچنین خود بانک‌ها نیز می‌باشند. بنابراین بانکداری سبز با اجتناب از کاغذبازی و استفاده از بانکداری الکترونیکی برای انجام معاملات مختلف، هزینه تراکنش‌های بانکی را از طریق فعالیت‌هایی مانند ارائه صورت حساب‌های الکترونیکی به مشتری، افتتاح حساب آنلاین، انتشار بخشنامه‌های داخلی در بانک‌ها به صورت آنلاین و دیگر روش‌های مشابه، کاهش می‌دهد. برای اجرای

کسب و کارهای منطبق با محیط‌زیست، بانک‌ها باید برای ارائه وام به مشتریان استانداردهای محیط‌زیستی را مدنظر قرار دهند. فعالیت بانک هم‌چنین دارای تأثیر گسترده بر عملکرد محیط‌زیست دوستانه مشتریان است. مشتریان باید به انجام فعالیت‌های دوستدار محیط‌زیست تشویق شوند. این مسأله نه تنها باعث افزایش شهرت بانک می‌شود بلکه کمک می‌کند تا آن‌ها در قوانین محیط‌زیستی به شیوه‌ای موفق عمل کرده و در نتیجه خطرات قانونی کمتر متوجه بانک‌ها خواهد شد. مزیت رقابتی از دیگر مزایای عمده بانکداری سبز است. به طوری که از طریق نوآوری در محصولات و خدمات، بانک‌ها می‌توانند مزیت رقابتی بیشتری نسبت به رقبای خود بدست آورند. هم‌چنین توسعه پایدار در بانک‌ها به نفع مدیریت بهتر ریسک در بانک‌ها عمل می‌کند. مدیریت بهتر ریسک کمک می‌کند تا تصویر خوبی از بانک‌ها در ذهن مشتریان ایجاد شده و در نتیجه خطر از دست دادن شهرت و اعتبار کاهش یابد. علاوه بر آن، توسعه پایدار به بازپرداخت وام‌های پرداخت شده برای تأمین مالی پروژه‌ها کمک کرده و در نتیجه ریسک اعتباری بانک را کاهش می‌دهد. در نهایت بانکداری سبز فرآیندها را برای بانک و مشتریان، تسهیل می‌نماید. با توجه به طرح‌هایی مانند ATM، بانکداری آنلاین، همراه بانک و غیره، مشتری می‌تواند به راحتی معاملات مالی خود را از هر نقطه‌ای انجام دهد و این مسأله از سختی فعالیت‌های کارکنان بانک می‌کاهد. این فعالیت‌ها هم‌چنین به لحاظ مدیریت زمان، کاهش مصرف انرژی و سوخت و عدم نیاز به مراجعه حضوری برای مشتریان نیز مطلوب می‌باشند (Tara et al., 2015؛ Meena, 2013).

محصولات و ابزار بانکداری سبز

از جمله محصولاتی که بانک‌ها با تغییر پروسه‌های خود در جهت سبز شدن می‌توانند ارائه دهند شامل وام‌های سبز، کارت‌های اعتباری سبز، حساب‌های پس‌انداز سبز، حساب‌های جاری بانکی سبز، کارت‌های اعتباری سبز، بانکداری از طریق تلفن همراه، بانکداری شبکه‌ای، سپرده از راه دور (Remote deposit) و غیره می‌باشد (Rajput et al., 2014). بنابراین اجرای بانکداری سبز، یک تغییر

از (۱) اعطای تسهیلات برای خیابان سبز: بانکها می‌توانند وام‌های بانکی سبز را برای محصولات دوستدار محیط‌زیست و پروژه‌هایی مثل سوخت کارآمد وسایل نقلیه، پروژه‌های ساختمان سبز و وام تجهیز خانه به انرژی خورشیدی، ارایه دهند. (۲) کسب و کارهای بدون کربن: که از طریق حمایت مالی پروژه‌هایی که (انرژی تجدیدپذیر، زدودن آلاینده‌های صنعتی جانبی کشاورزی، پروژه‌های جنگلداری و غیره) انتشار گازهای گلخانه‌ای را در کوتاه‌مدت و بلندمدت کاهش می‌دهد. (۳) تأمین مالی پروژه‌های بازیافت: سرمایه‌گذاری در بازیافت می‌تواند از محیط‌زیست محافظت کند. از آنجایی که بانک‌ها به دنبال کاهش اثرات منفی فعالیت‌های انسانی بر روی محیط‌زیست هستند می‌توانند در این گونه پروژه‌ها، سرمایه‌گذاری کنند.

آموزش و آگاهی سهامداران: ایجاد بازار برای محصولات و خدمات سازگار با محیط‌زیست مستلزم ایجاد تصویر سبز از بانک‌ها از طریق بازاریابی سبز، آگاهی بخشیدن به کارکنان بانک‌ها در فعالیت‌های روزانه‌شان و ایجاد آگاهی در میان مشتریان بالقوه برای منابع کارآمد و منافع اقتصادی آن است. از جمله از آن‌ها (۱) بازاریابی سبز: مانند بازاریابی معمولی است اما توجه خاصی روی محصولات مالی سبز جدید مثل وام‌ها، فناوری‌های مالی پاک و استراتژی‌های محیط‌زیستی مثل منابع کارآمد انرژی و برنامه‌های مدیریت زباله دارد و به ساختن تصویر سبز از خودشان در میان مشتریان تلاش می‌کند. (۲) آگاه‌سازی: سیاست ترویج در استراتژی بانکداری سبز شامل آگاه‌سازی کارکنان بانک و مشتریان بالقوه درباره پیامدهای محیط‌زیستی می‌شود. آگاه‌سازی می‌تواند از طریق بیان مسائل محیط‌زیستی در جهت استراتژی‌های بانک، برگزاری سمینارها، کارگاه‌ها برای کارکنان و عموم مردم و همچنین استفاده از روزنامه‌ها و مجلات اطلاعاتی، صورت پذیرد.

فرهنگی در محیط بانک محسوب می‌شود که تمام جنبه‌های کسب و کار در بانک را تحت تأثیر قرار می‌دهد. بر این اساس ابزارهای فعالیت‌های بانکداری سبز را می‌توان در سه گروه طبقه‌بندی نمود (Afgan, 2015).

الف) سبز کردن عملیات و زیر ساخت‌های بانکداری: بانک به واسطه ساختمان مرکزی، دفاتر منطقه‌ای و شبکه شعب خود یکی از مصرف‌کنندگان اصلی انرژی به حساب می‌آید. سیستم‌های کامپیوتری، ATMها و دیگر فناوری‌ها نقش مهمی در بهره‌برداری از منابع به خصوص مصرف برق را دارند. از جمله طرح‌های موجود در این دسته‌بندی می‌توان به ساختمان‌های سبز، بانکداری بدون کاغذ و زیرساخت سبز فناوری اطلاعات، اشاره نمود. ساختمان‌های سبز با هدف کاهش مصرف منابع طبیعی و همچنین کاهش ضایعات، آلودگی (آلودگی آب، هوا و صوتی) و جلوگیری از تخریب محیط‌زیست به وجود آمده‌اند. که در در سراسر چرخه حیات آن (که شامل طراحی، ساخت، اجرا، نگهداری و نوسازی و تخریب) از فرایندهایی سازگار با محیط‌زیست و منابع کارآمد استفاده می‌شود. عملیات دفتری بدون کاغذ نیز برای عملیات داخلی بانک جهت ذخیره‌سازی سوابق از سخت افزارهای الکترونیکی و برای بازیابی و انتقال داده‌ها از برنامه‌های کاربردی کامپیوتری استفاده می‌شود. همچنین عملیات بانکداری بدون کاغذ در ارتباط با مشتریان اینگونه تعریف می‌شود که بانک از طریق خدمات الکترونیک، به مشتریان خدمت می‌رساند. زیر ساخت‌های سبز فناوری نیز به تغییر فرهنگ سازمانی و اصلاح رفتار کارکنان نیاز دارد. که شامل شارژهای سبز، مانیتورها، لپ‌تاپ‌ها و پردازنده‌ها، تنظیم سیستم‌های سرمایش و گرمایش، جلوگیری از نشتی هوا و غیره، می‌باشد.

ب) فعال کردن طرح‌های سبز بانکداری: بانک‌ها ممکن است یک گام فراتر بروند و محصولات و خدماتی را عرضه کنند که از دیدگاه بانکداری، سرمایه‌گذاری سودآوری محسوب نمی‌شود. این طرح‌ها توسط بانک‌ها در کشورهای مختلف اجرایی شده است. از جمله این فعالیت‌ها عبارتند

مواد و روش‌ها

این پژوهش با استفاده از روش کتابخانه‌ای و مروری با بررسی منابع، اسناد و بهره‌گیری از گزارشات بین‌المللی، مقالات و پایگاه‌های اینترنتی، صورت گرفته است. در این راستا ابتدا به بررسی تجربه برخی از کشورها در رابطه با بانکداری سبز در دستیابی به توسعه پایدار پرداخته می‌شود. سپس مراحل اجرایی کردن و استراتژی‌های مربوط به بانکداری سبز شرح داده می‌شود.

نتایج

بررسی تجربه برخی کشورها در زمینه بانکداری سبز
دولت‌ها در سراسر جهان برای دستیابی به اقتصاد سبز در جهت حرکت به سوی توسعه پایدار و محافظت از محیط زیست، به تأسیس مراکز حفاظت از محیط‌زیست و وضع قوانین اولیه‌ای در این زمینه پرداختند که از جمله آن‌ها می‌توان به وزارت محیط‌زیست چین، آژانس حفاظت از محیط‌زیست ایالات متحده و آژانس‌های محیط‌زیستی اروپا و غیره اشاره نمود. تعدادی از کشورها نیز در به کارگیری انواع شیوه‌های نظارتی و بازار برای ارزیابی خطرات محیط زیستی سیستمیک و اتخاذ شیوه‌هایی برای کاهش اثرات فعالیت‌های بخش بانکی در ناپایداری محیط‌زیست اقداماتی انجام داده‌اند. نمونه‌های قابل توجه آن‌ها عبارت از چین، بنگلادش، هلند، هند، برزیل، پاکستان و نیجریه، می‌باشد. مقررات وضع شده و اقدامات انجام شده در این کشورها منجر به افزایش تعامل میان تنظیم‌کننده‌ها و بانک در ارزیابی خطرات مالی، اجتماعی و سیاسی می‌شود. هم‌چنین الزامات مورد نیاز در خصوص مواجهه با مخاطرات محیط‌زیستی سیستمیک را نیز، افزایش می‌دهد (Lalon, 2015; Afgan, 2015). در ادامه به بیان تجربه کشورهای چین، بنگلادش، هلند و هند در بکارگیری بانکداری سبز در دستیابی به توسعه پایدار، پرداخته شده است. هم‌چنین در انتهای این بخش به فعالیت ایران در زمینه بانکداری سبز، پرداخته می‌شود.

چین بعد از آمریکا و هند بزرگترین تولیدکننده گازهای گلخانه‌ای است. بانک‌های چینی اصلی‌ترین سرمایه‌گذاران

در زمینه کم کردن تولید گازهای گلخانه‌ای می‌باشند به طوری که نقش آن‌ها ۲/۷ مرتبه بیشتر از سایر حمایت‌کنندگان در بازار جهانی است. در سال ۲۰۰۷ بانک مرکزی چین، کمیسیون قانون‌گذاری بانکی چین و وزارت حفاظت از محیط‌زیست با یکدیگر به راه‌اندازی سیاست‌های اعتباری سبز اقدام نمودند. این سیاست‌ها بر لحاظ ملاحظات محیط‌زیستی را در فعالیت‌های بانکی تأکید دارد. در این زمینه می‌توان به سیاست‌های مربوط به حمایت‌های مالی از فعالیت‌های سبز و عدم حمایت مالی از کارخانجات با مصرف زیاد انرژی یا منتشرکننده آلاینده، اشاره نمود. در سال ۲۰۱۲ کمیسیون قانون‌گذاری بانکی چین (China Banking Regulatory Commission) محورهای اصلی سیاست سبز را مشخص نمود. که در این محورها نقش مهم قسمت بانکداری در به دست آوردن اقتصاد سبز و هم‌چنین ریسک‌های موجود در فعالیت‌های مخرب برای محیط‌زیست مشخص شده است. این در حالی است که ایجاد بانک سرمایه‌گذاری زیربنایی آسیا (Asian Infrastructure Investment Bank) توسط آژانس‌های مختلفی مانند بانک جهانی و بانک توسعه آسیایی، در سال‌های اخیر باعث افزایش نگرانی‌ها درباره حفاظت از محیط‌زیست شده است. اما با توجه به این‌که چین یکی از سهامدار اصلی این بانک است با داشتن بیش از ۵۰ درصد از سهام آن اعلام نمود که بانک AIIB باید به اتخاذ و یادگیری شیوه‌های خوب بانکداری پرداخته و در فعالیت‌های خود به مسائل محیط‌زیستی نیز توجه نماید.

بنگلادش کشوری است که در مقابل تغییرات آب و هوایی بسیار آسیب پذیر است. بانک مرکزی بنگلادش ملاحظات آب و هوایی و زیست محیطی را به عنوان یکی از کلیدی‌ترین مسؤولیت‌های خود در نظر دارد. در این زمینه اقدام به ایجاد دپارتمان‌های مختلف بانکداری سبز و شرکت‌های با مسؤولیت اجتماعی (Corporate Social Responsibility) در سال ۲۰۱۳، پرداخت. دپارتمان از سه بخش اصلی بانکداری سبز، CSR و شاخه اقتصادی، تشکیل شده است. دپارتمان با جاری‌سازی دقیق و کامل بانکداری سبز، وظیفه توسعه بانکداری پایدار و درگیر کردن آن با

هسته اقتصادی بانک را دارد. بانک مرکزی بنگلادش در این زمینه، از بانک‌ها و مؤسسات مالی گزارش سالانه یا فصلی نیز دریافت می‌کند. آخرین گزارش سالانه بانکداری سبز در بنگلادش که چکیده‌ای از اقدامات و فعالیت‌های سبز بانک بنگلادش و دیگر بانک‌ها می‌باشد، در سال ۲۰۱۲ منتشر شده است. بانک بنگلادش در ۲۰۱۱ یک محور کلی را برای مدیریت ریسک‌های محیط‌زیستی ایجاد نمود. این محورها بانک‌ها را ملزم نمود تا در اعطای وام، سرمایه‌گذاری‌ها، گزارش‌دهی و آموزش، ملاحظات اجتماعی و محیط‌زیستی را رعایت کنند. بانک بنگلادش بعد از ایجاد این خط و مشی‌ها به سرعت خط و مشی‌هایی برای بانکداری سبز ایجاد نمود. این خط و مشی‌ها در رابطه با اجرای کامل سیاست‌های بانکداری سبز برای اطمینان از حفاظت از محیط‌زیست و بانکداری پایدار سبز تدوین شده است. بانک مرکزی بنگلادش اولین بانک مرکزی در جهان است، که به‌طور گسترده به ترویج دانش بانکداری سبز پرداخته است. بانک‌های دولتی، بانک‌های تجاری دولتی، بانک‌های خصوصی تجاری، بانک‌های بازرگانی خارجی و دیگر بانک‌ها با دستور بانک مرکزی مجدانه در حال فعالیت برای عملی کردن بانکداری سبز هستند. مطابق اطلاعات بانک مرکزی بنگلادش در مورد بانکداری سبز، تا سال ۲۰۱۳ تمام بانک‌ها برنامه ریزی‌های لازم جهت بکارگیری سیاست‌های بانکداری سبز در شعبه‌های خود را به اتمام رسانده‌اند. پس از افزایش خطرات محیط‌زیستی، بانک‌ها مجبور به پرداخت ۷۹۳۵۶۱/۲۵ میلیون تاکا (واحد پول بنگلادش) در ۱۰۸۶۸ پروژه شدند. در سال ۲۰۱۲، بانک‌ها مبلغ ۲۷۰۹۲۱/۵۳ میلیون تاکا را به تأمین مالی پروژه‌های سبز اختصاص داده‌اند. هم‌چنین برای تمرکز بر بازاریابی سبز مبلغ ۹۲۲/۴۲ میلیون تاکا را از صندوق خود صرف آموزش و ترویج کرده‌اند. وضعیت فعلی بانکداری آنلاین در بنگلادش به این صورت است که ۳۴۴۵ شعبه بانکی از میان مجموع ۸۳۹۲ شعبه (۴۱/۰۵ درصد) به طور کامل از این فن‌آوری استفاده می‌کنند. بانک‌های دولتی و خصوصی به دنبال توسعه و ابتکار در روش‌های بانکداری آنلاین اس ام اس بانک هستند.

هلند نیز به عنوان یکی از پیشگامان اصلی و کشور الگو در زمینه بانکداری سبز است. این کشور برای پیشرفت بانکداری سبز، اقدام به حمایت‌های مالی از فعالیت‌های سبز و محصولات سبز بانکی خود می‌نماید به طوری که تریودوس (Triodos) بهترین بانک در بانکداری پایدار معرفی شده که نزدیک به ۳۵ سال است در این زمینه پرچم‌دار است. در سال ۱۹۹۵ برنامه سرمایه‌گذاری سبز که به عنوان یک برنامه مشوق مالیاتی است، توسط دولت هلند راه اندازی شده است. این برنامه شامل سه قسمت است، برنامه پروژه سبز (که شرایط پروژه را بیان می‌کند)، برنامه مؤسسات سبز (که نقش مؤسسات سبز را تعیین می‌کند) و سوم مشوق مالیاتی برای سرمایه‌گذاران مستقل، می‌باشد. بر اساس آن، بانک به بخش خصوصی، حساب‌های سپرده سبز و سرمایه‌گذاری سبز را پیشنهاد می‌دهد. پول‌های به دست آمده از این دو روش به پول‌های سبز مشهورند و بانک‌ها مسؤولند تا حداقل ۷۰٪ از این پول‌ها را بر روی پروژه‌های سبز بررسی شده، سرمایه‌گذاری نمایند. بانک‌ها برای سپرده‌های سبز به سرمایه‌گذاران سود کمتری می‌دهند در مقابل برای بازپرداخت وام‌های سبز نیز بهره کمتری دریافت می‌کنند. هم‌چنین سپرده‌گذاران یا سرمایه‌گذاران در حوزه سبز حدود ۲/۵ درصد کاهش در پرداخت مالیات خواهند داشت.

هند: بانک مرکزی هند (Reserve Bank of India)، اولین اظهار نظر خود را در رابطه با بانکداری پایدار، در سال ۲۰۰۷ ارائه نموده است. RBI گزارش کاملی در رابطه با توسعه پایدار و امور مرتبط با آن طراحی کرد و به بانک‌ها توصیه نمود تا با موافقت هیأت مدیره خود، طرح و نقشه مناسبی جهت کمک به پیشبرد بانکداری پایدار، اتخاذ نمایند. بانک یس (YES) اولین سرمایه‌گذاری سبز خود را به میزان ۵ میلیارد روپیه در فوریه ۲۰۱۵ انجام داده است. باز پرداخت این وام‌ها ۱۰ ساله و سود حاصل از آن‌ها در زمینه انرژی‌های تجدیدپذیر مانند انرژی خورشیدی، انرژی باد و دیگر پروژه‌های سبز هزینه می‌شود. دولت هندوستان تمایل زیادی دارد تا اولویت‌های توسعه پایدار خود را از قبیل انرژی پاک، آب پاک و غیره حفظ نماید. بانک‌های

پیش رو نیز مسیرهای دستیابی راه‌حل‌های مناسب در رابطه با موضوعات اجتماعی و محیط‌زیستی را جستجو می‌نمایند. RBI موسسه توسعه و تحقیقات و تکنولوژی درون بانکی (Institute of Development and Research and in Banking Technology) را در مارس ۱۹۹۶ احداث نموده است. IDRBT طرحی را برای درجه‌بندی بانک‌ها در ارتباط با بانکداری سبز پیشنهاد داده است. در این سیستم امتیازدهی بر اساس زیر ساخت‌ها و عملیات بانک‌ها صورت می‌گیرد. بانک‌ها بر طبق میزان انتشار کربن حاصل از عملیاتشان، میزان استفاده از مواد بازیافتی در ساختمان‌ها و در سیستم‌های کامپیوتری و همچنین تعداد پروژه‌های سبزی که آن‌ها را حمایت می‌کنند، سنجیده می‌شود.

ایران: بانک کشاورزی ایران نیز، با سابقه ۸۰ ساله، نهاد حقوقی دولتی و تخصصی در تأمین مالی بخش کشاورزی و منابع طبیعی است که در زمینه پس انداز و اعطای وام فعالیت دارد. منابع مورد نیاز بانک از محل منابع خصوصی و کشاورزی و نیز وجوه مالی دولتی که با هدف ارائه به گروه‌های مورد نظر دولت و یا اهداف توسعه‌ای در اختیار بانک قرار می‌گیرند، تجهیز می‌شوند. در این میان دفتر عمران سازمان ملل، در چارچوب توسعه، از بانک کشاورزی ایران، به عنوان یک بانک توسعه ملی با هدف توسعه کشاورزی و منابع طبیعی، حمایت می‌کند. در این زمینه نیز بانک کشاورزی تلاش می‌کند تا هدف خود یعنی بهبود بانکداری سبز و ارتقاء روش‌ها و رویه‌های اعطای اعتبار را نیز محقق نماید. بنابراین پروژه بانکداری سبز تحت رهبری جامع، مسؤلیت و مدیریت بانک کشاورزی از سال ۲۰۱۲ در ایران به اجرا در آمده است. چرا که تعهدات بانک کشاورزی ایران در زمینه توسعه بخش کشاورزی و منابع طبیعی و روستایی، اختصاص منابع و اعتبار به فعالیت‌هایی است که به‌طور مستقیم و یا غیرمستقیم با منابع طبیعی، کشاورزی و محیط زیست در ارتباطند، می‌باشد. بنابراین تأمین مالی این قبیل فعالیت‌ها باید به روشی باشد که اطمینان از پایداری و عدم آسیب‌رسانی به محیط‌زیست و

اتلاف منابع را سبب شود و به‌طور همزمان افزایش رشد درآمد اقتصادی، کمک به اشتغال اقشار روستایی، توسعه اجتماعی و اطمینان از توسعه پایدار را به همراه داشته باشد. لذا هدف از اجرای پروژه بانکداری سبز در بانک کشاورزی ارتقاء نقش سیستم اعتباری بانک و بهبود روند اختصاص منابع با هدف اطمینان از رشد فراگیر و توسعه پایدار است. که این اهداف با بکارگیری شاخص‌های منابع طبیعی و حفاظت از محیط‌زیست و ارزیابی مناسب منابع و روش‌های هزینه و فایده طرح‌ها، بازنگری مقررات و رویه‌های بانک و نیز فرآیند اختصاص اعتبارات تحقق می‌یابند. در نتیجه بانک کشاورزی به منظور ایفا نقش مؤثر جهت دستیابی به اقتصاد سبز، در تلاش است تا با همکاری دفتر عمران سازمان ملل متحد به سبز کردن فرآیند اعطای تسهیلات خود بپردازد تا از این طریق نه تنها با حفظ منابع طبیعی و محیط‌زیست برای آیندگان در توسعه پایدار، نقش آفرین باشد. بلکه با تأمین نیازهای مالی بهره‌برداران کشاورزی به خصوص در مناطق روستایی منجر به ایجاد اشتغال برای آن‌ها، استفاده بهینه از منابع طبیعی و در نتیجه افزایش تولید و مشارکت بهره‌برداران در رشد اقتصادی، مؤثر باشد (UNDP, 2013). بنابراین با توجه به بعد توسعه‌ای بانک کشاورزی در درآمدزایی گروه‌های کم درآمد به نظر می‌رسد این بانک بتواند با در نظر گرفتن اصول بانکداری سبز و برنامه‌ریزی دقیق، نقش مؤثرتری در راستای توسعه پایدار بخش و رشد فراگیر ایفا نماید.

مراحل اجرایی نمودن بانکداری پایدار

چهار مرحله برای دستیابی به توسعه پایدار در بانک‌ها وجود دارد. این مراحل عبارت از بانکداری تدافعی، بانکداری پیشگیرانه، بانکداری تهاجمی و بانکداری پایدار، می‌باشد که شرح آن‌ها در جدول ۲ ارائه شده است (Tara *et al.*, 2015). با توجه به نظریه Bouma و همکاران (۲۰۰۱)، هر بانک به طور معمول این مراحل را دنبال می‌کند که در این میان دستیابی به رویکرد پایداری، از دشوارترین مراحل برای بانک‌ها می‌باشد.

جدول ۲- رویکردهای بانکداری پایدار

مراحل	توضیحات
بانکداری	در این مرحله، بانکها در برابر قوانین محیط‌زیستی مقاومت می‌کنند و این مسائل مورد علاقه بانکها نمی‌باشد. در این مرحله، معطوف نمودن توجه بانکها به مسایل محیط‌زیستی، در برگیرنده هزینه‌هایی غیرقابل اجتناب است.
تدافعی	با توجه به نیروهای محرک مختلف مانند فشار دولت، فشار سازمان‌های غیر دولتی، فشار جامعه و غیره، مسایل محیط‌زیستی و فعالیت‌های مدیریت ریسک در فعالیت‌های کسب و کار روزانه بانکها ادغام می‌شود.
بانکداری پیشگیرانه	در این مرحله، بانکها نه تنها در فعالیت‌های داخلی بلکه در فعالیت‌های خارجیشان، تحت تأثیر فشار قرار دارند. بانکها در این مرحله به دنبال پروژه‌های دوستدار محیط‌زیست هستند. برای مثال رویکرد تأمین مالی به دنبال سرمایه‌گذاری در پروژه‌های سازگار با محیط‌زیست است. تمرکز بر تأمین مالی پروژه‌های مختلفی است که از منابع انرژی تجدیدپذیر استفاده می‌کنند و خطرات کمتری برای محیط‌زیست دارند.
بانکداری تهاجمی	در این مرحله تمام فعالیت‌های بانکها منطبق بر توسعه پایدار است. بانکها در فعالیت‌های مخرب محیط‌زیست، علیرغم سود زیاد، سرمایه‌گذاری نمی‌کنند. در این مرحله، هدف بانکها بازگشت سرمایه با بالاترین نرخ نیست، بلکه مهم‌ترین انگیزه بازگشت سرمایه با بیشترین میزان تأثیرگذاری بر توسعه پایدار است. در حال حاضر، بانکداری پایدار تنها در چند مورد محدود عملی شده است. از جمله از آن‌ها بانک تریودوس در هلند می‌باشد.

مأخذ: Tara et al., 2015 و Bouma et al., 2001

بنابراین اتخاذ سیاست جامع بانکداری سبز، رویکردی سازمان یافته مطابق با هنجارهای جهانی است تا این اطمینان حاصل شود که عملیات بانکی با در نظر گرفتن اصول توسعه پایدار تهدیدی برای تخریب محیط‌زیست نمی‌باشند. با توجه به توسعه شیوه‌های بانکداری سبز، اجرایی نمودن و دستیابی به اهداف بانکداری سبز در مرحله ۳ زمانی امکان پذیر است که در الزامات آن در جدول ۳ ارایه شده است.

جدول ۳ - مراحل اجرایی نمودن بانکداری سبز

فاز نخستین	استراتژی	توضیحات
تدوین سیاست‌های بانکداری سبز	بانکها باید به تدوین و اتخاذ گسترده سیاست‌های محیط‌زیستی و استراتژی‌های بانکداری سبز بپردازند. بانکها باید مقادیر قابل توجهی از موجودی صندوق خود را به بانکداری سبز تخصیص دهند. علاوه بر آن ملزم به ایجاد یک واحد جداگانه برای بانکداری سبز بوده به طوری که مسؤولیت طراحی، ارزیابی و مدیریت مسائل بانکداری سبز بر عهده مدیریت بانک باشد.	
در نظر گرفتن ریسک‌های زیست محیطی	بانکها باید خطرات محیط‌زیستی و تغییرات اقلیمی را به عنوان بخشی از ریسک اعتباری، در ارزیابی یک وام گیرنده مد نظر قرار دهند. بدین منظور باید خطرات محیط‌زیستی در چک لیست‌ها، دستورالعمل‌های ممیزی و فرمت گزارش‌ها ادغام شود.	
آغاز مدیریت محیط‌زیست در بانک	بانکها برای فعالیت نیازمند مصرف آب، کاغذ، برق، انرژی و غیره در دفاتر و شعب خود در مکان‌های مختلف هستند. بنابراین باید اقدامات لازم جهت صرفه جویی در برق، آب و مصرف کاغذ را به عمل آورد. برای این منظور لازم است تا در دستورالعمل‌های بانکداری سبز کارمندان را به استفاده بهینه از برق، آب، کاغذ، استفاده مجدد از تجهیزات و سایر رویکردهای سبز تشویق نمایند. ارتباطات آنلاین، چاپ دو طرفه پرینتر، ضایعات کاغذ به عنوان برگه یادداشت، نصب و راه اندازی تجهیزات کارآمد انرژی الکترونیکی، لامپ‌های کم مصرف، انرژی خورشیدی و غیره از جمله از آن رویکردها می‌باشد. هم‌چنین بانک باید برای صرفه جویی در انرژی، کارکنان خود را تشویق به استفاده از وسایل حمل و نقل عمومی یا خرید وسایل نقلیه با مصرف بهینه انرژی نماید.	
تأمین مالی پروژه‌های سبز	فعالیت‌های سازگار با محیط زیست و با مصرف بهینه انرژی، در اولویت تأمین مالی بانکها قرار داده شود. زیرساخت‌های محیط‌زیستی مانند استفاده از انرژی‌های تجدیدپذیر در پروژه، تصفیه خانه و دفع فاضلاب، نحوه دفع زباله‌های خطرناک کارخانه و استفاده از کودهای بیولوژیک مواردی است که در اولویت ارزیابی بانکها قرار گیرد.	

ایجاد صندوق ریسک آب و هوا	بانک باید فعالیتهای اقتصادی را در برابر سیل، طوفان و خشکسالی در مناطق مستعد و با نرخ بهره پایین بیمه نماید. با این حال، بانکها باید تأثیر خطرات محیطزیستی بر تأمین مالی بخشهای مختلف را ارزیابی نمایند و در مناطق مختلف برای خطر تغییرات غیر عادی آب و هوا یک صندوق تأمین ایجاد نمایند. این صندوق در موارد اضطراری و برای تأمین مالی منظم بخشها و مناطق آسیب پذیر استفاده می شود.
بازاریابی سبز	بازاریابی سبز برای محصولاتی است که آسیبی به محیطزیست نمی زنند. بازاریابی سبز دربرگیرنده طیف گسترده ای از فعالیتهای، از جمله اصلاح محصول، تغییر در فرایند تولید، تغییر بسته بندی و همچنین اصلاح تبلیغات می باشد. روند فروش محصولات و یا خدمات بر اساس مزایای محیطزیستی می باشد. چنین محصول یا خدماتی ممکن است در تولید، بسته بندی و یا دیگر موارد با محیطزیست سازگار باشند. بانکها باید برای بازاریابی خدمات خود برای مصرف کننده از روشهای سبز استفاده کنند. انتظار می رود بازاریابی سبز به توسعه آگاهی در بین مردم کمک نماید.
بانکداری آنلاین	بانکداری آنلاین انجام معاملات بانکی و یا پرداخت صورتحسابها از طریق اینترنت و استفاده از یک وب سایت امن است. ساده ترین راه حل ممکن در حذف ضایعات کاغذ، کاهش انتشار دی اکسید کربن، کاهش هزینه های چاپ و پست و غیره می باشد.
آموزش آگاهی کارکنان و مصرف کنندگان	توسعه آگاهی مصرف کنندگان و مشتریان یکی از فعالیتهای مستمر بانک است که تحت نظر روابط عمومی بانک قرار دارد. لذا افزایش آگاهی کارکنان و آموزش مسائل محیطزیستی و خطرات اجتماعی مربوطه باید به عنوان بخشی از توسعه منابع در بانکداری سبز، یک فرایند مستمر در بانکها باشد.
تدوین سیاستهای محیطزیستی برنامه ریزی استراتژیک سبز راه اندازی شعب سبز	بانکها باید به تدوین استراتژیهای لازم برای اجرای طرحهای ویژه در بخشهای مختلف محیطزیستی حساس مانند کسب و کارهای مرتبط با کشاورزی، انرژیهای تجدیدپذیر و غیره بپردازند. بانک باید مجموعه ای از اهداف و استراتژیهای دست یافتنی را برای خود تعیین نماید و میزان تحقق به اهداف و استراتژیهای بکار گرفته شده را در گزارشهای سالانه خود در خصوص مدیریت محیطزیست ارائه نماید. یک شعبه سبز باید دارای ویژگیهایی مانند حداکثر استفاده از نور طبیعی، استفاده از انرژیهای تجدیدپذیر، استفاده از لامپهای کم مصرف، کاهش مصرف آب و برق، بازیافت منابع آبی و دیگر ویژگیهای مشابه باشد. در این زمینه لازم است از استراتژی بازیافت تجهیزات، کاهش استفاده از منابع و به حداقل رساندن ضایعات به عنوان قسمتی از بهبود مدیریت محیطزیست در محل و استفاده از ویدئو کنفرانس به جای جلسات فیزیکی به منظور صرفه جویی در انرژی، استفاده شود.
فرمولاسیون بانک برای ریسکهای محیطزیستی	مدیریت بانک باید برنامه و دستورالعملهایی را برای خطرات محیطزیستی تدوین نماید و در دستورالعملهای ارزیابی، مسأله نظارت بر پروژهها و اعطای وام را مد نظر داشته باشد.
برنامه دقیق برای آموزش مشتریان	مشتریان باید تشویق شوند و تحت تأثیر مقررات محیطزیستی به انجام فعالیتهایی بپردازند که به لحاظ مصرف انرژی بهینه بوده و مطابق با معیارهای محیطزیستی هستند. بانکها باید برنامه های دقیقی برای آموزش مشتریان داشته باشند.
گزارش فعالیتهای سبز بانکی	بانکها باید به طور مستقل به انتشار تأثیرات بانکداری سبز، مقایسه عملکرد با عملکرد گذشته، معرفی فعالیتهای جاری و طرحهای آینده بپردازند.
طراحی و معرفی محصولات نوآورانه گزارش در فرمت استاندارد	در کنار اجتناب از اثرات منفی بر محیطزیست از طریق فعالیتهای بانکی، انتظار می رود بانکها خدمات و محصولات سبز و نوآورانه ای را برای مقابله با چالشهای محیطزیستی در کشور ارائه کنند. بانکها باید گزارش سالانه خود را در مورد فعالیتهای سبزشان تحت فرمت های پذیرفته شده جهانی به مسئولین امر، ارائه نمایند.

فصل دوم

فصل سوم

بحث

توسعه پایدار یکی از مهم‌ترین عوامل هدایت‌کننده روند استراتژی‌های کسب و کار است. در این زمینه سازمان‌های مالی به ویژه بانک‌ها نقش مهمی را در ترویج حفاظت از محیط‌زیست در حرکت به سوی اقتصاد سبز دارا می‌باشند. در این میان بانکداری سبز به عنوان یک مفهوم مؤثر و هوشمند در دستیابی به اقتصاد سبز با رعایت اصول پایداری می‌باشد و به طرح‌هایی اشاره دارد که در آن بانک‌ها به سرمایه‌گذاری در پروژه‌های دوستدار محیط‌زیست، تشویق می‌شوند. بنابراین در مجموع بانکداری سبز به مجموعه‌ای از عملیات‌ها و دستورالعمل‌های مدون شده که بانک را از نظر اقتصادی، محیط‌زیست و اجتماعی پایدار می‌سازد، اشاره دارد. با اتخاذ رویکرد در نظر گرفتن ملاحظات محیطی در فعالیت‌ها و اعطای وام، بانک‌ها می‌توانند از بازگشت سرمایه خود مطمئن‌تر باشند و با صنایع آلاینده محیط‌زیست همکاری نمایند. بکارگیری استراتژی‌های سبز نه تنها برای محیط‌زیست سودمند است بلکه مزایای بسیاری برای بانک‌ها از جمله کاهش ریسک اعتباری، کاهش هزینه‌های بانک، افزایش شهرت بانک به عنوان یک سازمان حامی محیط‌زیست را به همراه دارد. بنابراین، مهم است که بانک‌های ایران نیز مسئولیت خود را نسبت به محیط‌زیست درک کرده و برای رقابت در بازار جهانی از این رویکرد استفاده نمایند. در این راستا از بانک‌های ایران نه تنها انتظار می‌رود بودجه‌ای را به امور مالی سبز اختصاص دهند بلکه در مورد اعطای وام به پروژه‌های سبز، فعالیت‌های سبز، بازاریابی سبز و ظرفیت‌سازی، این اطمینان حاصل شود که تخصیص بودجه کارآمد باشد. براین اساس جهت توسعه بانکداری سبز، لازم است تا برنامه و دستورالعمل‌هایی برای ریسک‌های محیط‌زیستی تدوین شده و نظارت‌های محیط‌زیستی بر اعطای وام در دستورالعمل‌های ارزیابی مدنظر قرار گیرد. هم‌چنین در نظر گرفتن مخاطرات محیط‌زیستی پروژه‌ها قبل از تصمیم‌گیری برای تأمین مالی آن‌ها و اطمینان از رعایت اصول سبز و اقدامات

ایمنی محیط‌زیست توسط پروژه، از دیگر پیشنهاد‌های عملیاتی می‌باشد. از جمله راهکارهای دیگر، می‌توان به کاهش اعطای وام به فعالیت‌های مخرب محیط‌زیست و در مقابل تدوین برنامه‌های تشویقی برای پروژه‌های سازگار با محیط‌زیست اشاره نمود. تشویق مشتریان و کارکنان بانک به منظور انجام فعالیت‌هایی که به لحاظ مصرف انرژی بهینه بوده و مطابق با معیارهای محیط‌زیستی باشند، از دیگر رویکردهای دستیابی به اهداف بانکداری سبز است. برای این منظور، بانک‌ها باید برنامه‌های دقیقی برای آموزش مشتریان و کارمندان خود داشته‌باشند. در این زمینه برگزاری همایش و کارگاه‌های آموزشی و هم‌چنین استفاده از رسانه عمومی، بروشور، مجله و غیره، راهگشا می‌باشد. در نهایت اعطای مشوق به بانک‌ها جهت حرکت به سوی بانکداری سبز، ارزیابی عملکرد بانک‌ها و رتبه‌بندی آن‌ها از جهت سبز بودن، از دیگر راهکارهای پیشنهادی می‌باشد. در این راستا بانک باید مجموعه‌ای از اهداف و استراتژی‌های دست‌یافتنی را برای خود تعیین نماید و میزان تحقق به آن‌ها را در گزارش‌های سالانه خود در خصوص مدیریت محیط‌زیست ارائه نماید.

منابع

۱. بی‌نام. ۱۳۹۴. اقتصاد سبز، ابزا و راهکار اجرایی. وزارت امور اقتصادی و دارایی. معاونت امور اقتصادی. دفتر مدل سازی و مدیریت اطلاعات اقتصادی.
۲. حمیدی، غ.ر. و جوانمرد، م.، ۱۳۹۴. مروری بر بانکداری سبز، فناوری اطلاعات و مزیت‌های رقابتی. دومین همایش ملی مهندسی رایانه و مدیریت فناوری اطلاعات، تهران، گروه پژوهشی بوعلی.
۳. شاهبندرزاده، ح.؛ حسین کبگانی، م. و شجاع‌الدین، ن.، ۱۳۹۵. ارائه مدل و تحلیل کمی خدمات پولی و مالی بانک‌ها بر مبنای ابعاد عملکردی در بانکداری سبز. راهبرد

13. **Musvoto, C.; Nortje, K.; De Wet, B.; Mahumani, B.K. and Nahman, A., 2015.** Imperatives for an agricultural green economy in South Africa. *S Afr J Sci.* Vol. 111, No. 1/2, 8 p.
 14. **Rahman, M.; Ahsan, A.; Hossain, M. and Rafiul, H.M., 2013.** Green Banking Prospects in Bangladesh, *Asian Business Review.* Vol 2. No. 2, pp: 59-63.
 15. **Rajesh, T. and Dileep, A.S., 2014.** Role of banks in sustainable economic development through green banking. *International journal of current research and academic review.* Vol. 2, No. 12, pp: 136-141.
 16. **Rajput, N.; Bharti, M.; Bhutani, S. and Oberoi, Sh., 2014.** Green Banking in India: Way to Sustainable Growth. *Global Journal of Enterprise Information System.* Vol. 6, No. 3.
 17. **Tara, Kh.; Singh, S. and Kumar, R., 2015.** Green Banking for Environmental Management: A Paradigm Shift. *Current World Environment.* Vol. 10, No. 3, pp: 1029-1038.
 18. **Ullah, M.M., 2013.** Green Banking in Bangladesh- A Comparative Analysis. *World Review of Business Research.* Vol. 3, No. 4, pp: 74-83.
 19. **UNDP. 2013.** Green Banking for Inclusive Growth and Sustainable Development. http://www.ir.undp.org/content/iran/en/home/operations/projects/inclusive_growth_development/Green-Banking-Initiative0.html.
 20. **UNEP. 2013.** Banking on Value: A New Approach to credit Risk in Africa, 2007. Retrieved from.
 21. **United Nations World Commission on Environment and Development. 2013.** Green Banking Report by IDRBT. Brundtland Report.
 22. **Weber, O.; Fenchel, M. and Scholz, R.W., 2006.** Empirical analysis of the integration of environmental risks into the credit risk management process of European banks. *Business Strategy and the Environment.* Vol. 17, pp: 149-159.
 23. **Weiler, E.; Murray, B.C.; Kelly, S.J. and Ganzi, J.T., 1997.** Review of Environmental Risk Management at Banking Institutions and Potential Relevance of ISO 14000. Research Triangle Institute, North Carolina.
- مدیری مالی. دوره ۴، شماره ۳، صفحات ۴۹ تا ۶۷.
 ۴. **کاظم نژاد، ع. و استوار، م.، ۱۳۹۳.** توسعه بانکداری الکترونیک و استقرار محیط زیست پایدار. دومین همایش ملی مهندسی و مدیریت کشاورزی، محیط زیست و منابع طبیعی پایدار، تهران، دبیرخانه دائمی همایش، دانشگاه شهید بهشتی.
 ۵. **ملک زاده لیلی، ب. و جعفر پور گلرودباری، ح.، ۱۳۹۵.** نقش مسیولیت اجتماعی شرکتی در توسعه پایدار صنعت بانکداری کشور. نخستین کنفرانس سراسری پیشرفت‌های نوین در مهندسی صنایع، مدیریت، اقتصاد و حسابداری، شیراز، پردیس بین الملل توسعه ایده هزاره.
 6. **Afgan, S., 2015.** Concept Paper on Green Banking, Infrastructure, Housing and SME Finance Department. State bank of Pakistan.
 7. **Bouma, J.J.; Jeucken, M. and Klinkers, L., 2001.** Sustainable Banking: The Greening of Finance. Green leaf Publishing Limited, Sheffield, UK. 31 p.
 8. **Dialysa, F., 2015.** Green Banking: One Effort to achieve The, First International Conference on Economics and Banking (ICEB-15). Principle of Good Corporate Governance (GCG).
 9. **International Finance Corporation (IFC).** Retrieved from <http://wbi.worldbank.org/developmentmarketplace/partner/international-finance-corporation-ifc>.
 10. **Khan, M.T.A., 2013.** Green Banking: go green, think green. <http://www.thedailystar.net/suppliments/2012/environment/pg1.htm>. 08 February.
 11. **Lalon, R.M., 2015.** Green banking: Going green. *International Journal of Economics. Finance and Management Sciences.* Vol. 3, No. 1, pp: 34-42.
 12. **Meena, R., 2013.** Green banking: As Initiative for Sustainable Development. *Global Journal of Management and Business Studies.* Vol 3. No. 10, pp: 1181-1186.

Analysis of Green Banking Status in Sustainable Economic Development

Samaneh abedi^{1*}

^{1*} - Faculty of Economics, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran.

Abstract

Green Banking is the concept of a comprehensive expansion of banking strategies that leads to sustainable economic development. Accordingly, Green Banking strategies include a set of operations and guidelines that make the bank sustainable in respect to economically, environmentally and socially and have a two-way approach. Such that in the early stages, the banks focus on the green transfer of internal banking operations, including the use of renewable energy, automation and other measures in order to minimize the effects of carbon on banking activities. Then, in the second step, they adopt eco-friendly financing methods and reduce the environmental risks of their project before making financial decisions. Therefore, the use of green strategies in banking is not only beneficial for the environment, but also has several benefits including credit risk reduction, bank costs reduction, and increasing the reputation of the bank as an environmental sponsor. Accordingly, the prevalence of green banking indicates the win-win status among the banks, industry and the community that eventually would help to sustainable development. Therefore, in this study, by applying the documentary and overview methods, experiences of some countries regarding to the green banking in achieving sustainable development, the implementation of green banking, and the corresponding strategies are discussed while exploring the concepts of the green banking.

Key words: Green Banking, Environment, Sustainable Development, Credit Risk and Green Economy